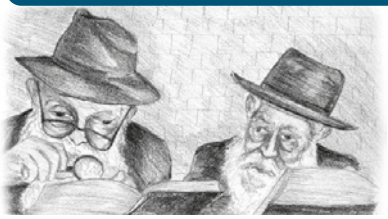
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת וישב ■ י"ז כסלו תשפ"ה ■ 18.12.2024 ■ גליון מס' 818

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

בקש יעקב לישב בשלווה
המאמר "מעשה אבות סימן לבנים" אינו מתייחס רק לצד האישי של...
המשך בעמ' 2

ליישב בשלווה
הסחת הדעת מהמשיח
פעמיים מצינו שיעקב אבינו מבקש דבר, ופעמיים נמנע ממנו המימוש...
המשך בעמ' 3

"זכרתני"... "והזכרתני"
המדרש בפרשתנו אומר: "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו - זה יוסף...
המשך בעמ' 4

סיפור לשבת
"זיכר יהודה ויאמר צדקה ממני"
הגה"ק רבי ישראל סלנטר זיע"א התחיל לומר שיעורים בוילנה, הוא...
המשך בעמ' 4

שביבים
ויחלום עוד חלום אחר": יש לשים לב לשינויים הדרמטיים שבין שני החלומות של יוסף. בחלום הראשון...
המשך בעמ' 5

בעקבי הכתב והקבלה

/ הרב פרופ' נריה גוטל

בשולי פתרון חלומו של שר המשקים, יוסף הוסיף בקשה אישית: "כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך ועשית נא עמדי חסד והזכרתני אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה". בדברי חז"ל (בראשית רבה פט, ג) נמצאות התייחסויות מנוגדות לבקשה זו. מחד, ביטוי לעוצמת הביטחון בה': " 'אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים' (תהלים מ, ג) - זה יוסף"; מאידך, ביקורת ואף ענישה: "על ידי שאמר לשר המשקים 'זכרתני... והזכרתני' נתווסף לו שתי שנים". ביטויים סותרים אלה, שתכופים זה לזה באותו מדרש, ודאי אומרים דרשני.

יתירה מזאת, מיקום בקשת יוסף אומר דרשני. האם לא היה נכון יותר להשלים תחילה את פתרון החלומות, ורק אחר כך להוסיף בקשות? ועוד קשה לשון יוסף, שאמר "כי אם זכרתני" - לשון עבר, בעוד שהיה צריך לומר "כי אם תזכרני" - לשון עתיד. ועוד הערה: מה פשרה של זכירה "אתך".

כדי להסיר תמיהות אלה מעל הפרק, מבהיר בעל הכתב והקבלה שהבקשה היא חלק בלתי נפרד מהחלום ומפתרונו:

> "טעם 'זכרתני אתך', הוא כאילו אמר: גם אנכי יוסף הוזכרתי אתך. כי כמו שראית בחלומך דברים הנוגעים אותך, ככה יש בו דברים הנוגעים אלי - יוסף, ובדבריך אלה זכרת ממני כמו ממך, ושנינו כאחד משותפים בפתרון חלומך".

ואם את נפשך לתהות, היכן בא יוסף לידי ביטוי בחלום שר המשקים? ובכן: שלושת השריגים ונתינת הכוס אל כף פרעה, הם מעניינו של שר המשקים, שבעוד שלושה ימים ישוב למעמדו. אך מה ראה החלום להיפתח בתיאור הגפן, שהיא "כפרחת עלתה נצה הבשילו אשכלותיה ענבים", ומה מבטא התיאור של "ואקח את הענבים ואשחט אותם אל כוס פרעה". תיאורים אלה אינם מוסיפים - לכאורה - דבר וחצי דבר בנוגע לשר המשקים עצמו, ולא בכדי אכן אין להם - לכאורה - שום התייחסות בפתרון החלום.

הסיק אפוא יוסף, כי מאחר שחלקים אלה אינטגרליים לחלום, ומאחר שהם בוודאי אינם מיותרים אך בד בבד אינם תורמים למה שנוגע לשר המשקים, הרי שהם כנראה מכוונים אליו - יוסף עצמו.

> "הגפן רומז עלי יוסף, שאנכי מישראל הנקראים גפן, וגפן זה היה לפניו בחלומו, והיא כפורחת, שממקום שפלת מדרגת יוסף תפרח הצלחתו, והיושב כעת בבית המשמר (הוא כיין המשומר בתוך הענבים), מסיבת השתדלותך תוציאנו מבית האסורים (והוא סחיטת הענבים להוציא המשקה מתוכה החוצה)".

הוא שאמר אם כן יוסף לשר המשקים: כשם שזכרת בחלומך את מה שנוגע אליך, כך זכרת בחלומך את מה שנוגע אליי. ומהיכן ידע יוסף שהדבר יקרה רק אחרי שיעלה שר המשקים לגדולה?

> "אמר חד מן החברים, כי זה הבין יוסף מסידור לשון שר המשקים שאמר 'וכוס פרעה בידי', דמאמר זה מיותר לגמרי, דכיון שנתן את הכוס אל כף פרעה מסתמא היה בידו תחילה. ועוד, שאין זה מקום המאמר, כי קודם סחיטתו הענבים מה לו לאחוז הכוס בידו, דלסחיטה צריכה שתי ידיים. הנה מזה הבין יוסף שלא יתיילד לו החסד ממנו מיד וקרוב לצאתו מבית הסוהר, כי אם אחר שיהיה כבר במעמדו הטוב להיותו ממונה לשר משקים. לכן נראה לו בחלומו אחיזת הכוס בידו קודם הסחיטה, שהיא הוראה ליציאתו חפשי מבית הסוהר".

אמור מעתה: יוסף, בעל הבטחון, לא ביקש משר המשקים דבר וחצי דבר. כל שעשה יוסף הוא לבאר לו את תכולת חלומו במלואו, כולל גם את הזכרתו. כל זאת לא כבקשה אלא כציון עובדה שהיא חלק מהחלום, שכן יוסף "שם ה' מבטחו ולא פנה אל רהבים". ומדוע בכל זאת נענש? כי "למעלת צדיק

כמותו יחשבוהו לעוון, כי עם הצדיקים הקב"ה ידקדק כחוט השערה, והיה מן הראוי אליו לשום מחסום למו פיו לבלי הזכיר מזה מאומה אף בדרך פתרון. לכן אמרו שנתווספו עליו עוד שתי שנים. אשרי אדם אשר יחשוב ד' לו עוון כזה!".

בקש יעקב לישב בשלווה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

המאמר "מעשה אבות סימן לבנים" אינו מתייחס רק לצד האישי של הפרט, בבחינת "חייב האדם לומר אימתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב", אלא גם, ואולי אפילו בעיקר, הם מכוונים **לכלל ישראל לדורותיו**. כמו שכתב הרמב"ן **(בראשית יב ו)**: "אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה ואמרו: **כל מה שאירע לאבות סימן לבנים** . . . וכולם באים ללמד על העתיד". לפי דבריו אלו של **הרמב"ן** מבואר שאברהם יצחק ויעקב מייצגים בחייהם את מהלך ההיסטוריה הישראלית, הדבר מתבאר באופנים שונים, ונציין אחת מהם, **אברהם** מקביל לעם ישראל בגלות מצרים, גם אברהם וגם ישראל ירדו למצרים מפני הרעב, גם כאן וגם כאן פרעה משתלט עליהם ורק אחרי שהקב"ה מביא על פרעה נגעים גדולים הוא משלח אותם ממצרים, ושניהם יוצאים ממצרים ברכוש גדול. ואילו **יצחק** שלא יצא מימיו מארץ ישראל לחוץ לארץ מייצג את תקופתו של עם ישראל בארץ ישראל בימי **הבית הראשון**, גם הוא וגם הם היו בעימות מתמיד עם הפלישתים. ולפי זה אפשר לומר **שיעקב** אחרון האבות הוא מקביל לחלק האחרון של ההיסטוריה הישראלית, מתקופת הבית השני עד הגאולה העתידה, ואת האפשרות הזו כתב **ה"ספורנו"** בהקדמתו לספר בראשית: "ועניני בית הראשון היו כענייני יצחק אשר בנה מזבח אחד בלבד, ועניני בית שני וגלותנו והגאולה העתידה, אשר בזה הזמן נבנה בית שני ויבנה העתיד במהרה בימינו, הם עניני יעקב אבינו אשר בנה שני מזבחות וראה טוב באחרית אחרי היאוש".

לפי דבריו אלו של ה'ספורנו' יעקב אבינו מקביל לתקופה הכוללת גם את תקופתנו, על כן בהתבוננות, אפילו רק במהלכו הכללי של יעקב, נוכל להפיק לקחים להתנהלות שלנו במציאות בה אנו נתונים כיום. כמו יעקב אבינו שבשובו לארץ ישראל היה מצויד בהבטחה אלוקית מפורשת: "והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך, והשיבותיך אל האדמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר עשיתי את אשר דברתי לך" **(כח טו)**, ובהבטחה נוספת: "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך" **(שם יב)**. ויעקב מאמין שדבר אחד מדבר ה' לא ישוב ריקם, ועל כן הוא שב מבית לבן בבטחה ובתקווה לפתוח דף חדש ולחיות בשלוה בארץ אבותיו. אך לא כך מתרחשים הדברים בפועל, דרכו של יעקב רצופה מכשולים וייסורים, בסמוך לבואו לארץ נטפל אליו שרו של עשו ומבקש לחסלו, (מזכיר את "השואה") כמו שכתב **הרמב"ן**: "שיהיה דור בזרעו של יעקב יתגבר עשו עליהם עד **שיהיה קרוב לקעקע ביצתן**". ואחר שגבר יעקב על שרו של עשו, וסוף סוף יעקב בא לארץ והוא מבקש ליישב בשלוה, גם כאן אין הדברים מתרחשים כפי ציפיותיו של יעקב, אלא הוא נופל מאסון לאסון, עד שסבלנותו של יעקב פוקעת והוא מתפרץ אל בניו בתלונה: **"למה הרעותם ליו!"**, ועל כך אמרו במדרש **(ב"ר צא)**: "מעולם לא אמר יעקב אבינו דבר של בטלה (אלא כאן), אלא כך אמר הקב"ה: אני עסוק להמליך את בנו במצרים, והוא אומר: 'למה הרעותם לי', זהו שכתוב **(ישעיה מ כו)**: 'למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' ומאלקי משפטי יעבור". ועל המדרש הזה כותב **הרמח"ל** (דעת תבונות): "וזה בנה אב - שלכל עילוי שרוצה הקב"ה לתת לאדם או לעולם, הנה כל זמן הזדמן הטוב, אינו מזדמן ובא אלא מתוך עומק עצה נסתרת **יקרה לו קודם צער**" וכדוגמא הוא מביא את המאמר: שארץ ישראל נקנית בייסורים.

דמיון להתנהלותו של יעקב מוצאים אנו גם בהתרחשויות של עמנו בתקופתנו: אף אנו בימינו, אחר גלות ממושכת שבנו הביתה, גם אלינו קודם הקמת המדינה נטפל שרו של עשו בדמות החיה הנאצית ובקש להכחיד את האומה הישראלית, וכשבסוף שבה האומה רצוצה וחבולה אל מולדת אבותיה ובקשה סוף סוף ליישב בשלוה, גם כאן אין המהלכים מתנהלים כפי הצפיות שלנו, גם אותנו פוקדים מלחמות ופיגועים, ורבים שואלים: "מה יהיה?!", שזהו הניסוח המודרני של שאלת יעקב "למה הרעותם לי", וכמו אז גם כאן כפי הנראה התשובה היא: "אני עסוק להמליך את בנו". אנו המאמינים כי הקב"ה מחזיר את שכינתו לציון, אנו יודעים שהחזרה הזו תהיה בדרכים נסתרות ומופלאות, ועל כן אנו מבקשים עליה שלוש פעמים בכל יום, שעם הבקשה: **"ותחזינה עינינו בשובך לציון"**, אנו מוסיפים לבקש: שהשיבה הזו תהיה **"ברחמים"**.

ליישב בשלווה
הסחת הדעת מהמשיח

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

פעמיים מצינו שיעקב אבינו מבקש דבר, ופעמיים נמנע ממנו המימוש המיידי שלהם. בפעם הראשונה מבקש יעקב אבינו לישב בשלוה בארץ, לאחר ששב אליה - בתום עשרים ושתיים השנים בהם היה מחוץ לבית אביו ואמו. אך הקב"ה לא נותן זאת ליעקב, ואף ישנה תימה הכיצד זה מבקש יעקב לעצמו מנוחה - ששמורה לו לחיי העולם הבא, ולא כאן בעולם הזה[1].

ובפעם השנייה בערוב ימיו, מבקש יעקב אבינו לגלות את הקץ לבניו - אך גם שם נמנע ממנו הדבר. ובמקום לגלות את הקץ, הוא החל לברך את בניו[2].

דוד המלך אומר בתהילים שהוא לא ראה צדיק נעזב, או שזרעו מבקש לחם - שכן הקב"ה תמיד נמצא בעזרתו. ומי שעמד לנגד עיני דוד בבקשה זו, היה יעקב אבינו שביקש מה' שלא יעזבנו - 'ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש', יחד עם תשובת הקב"ה לו 'כי לא אעזבך'[3].

כיוון שכך הם הדברים, משמע שגם בשני הפעמים האלו יעקב לא נעזב - ובקשתו אכן התקיימה.

בקשת הישיבה בשלווה בארץ, החלה עם התהליך שעובר יוסף - ממכירתו לעבד למצרים ועד הפיכתו למושל הארץ[4]. שכן על ידי דברים אלו, זוכה יעקב לרדת בכבוד למצרים - ונמנע ממנו הצורך לרדת לשם בשלשלות של ברזל[5]. ולאחר ארבע דורות של גלות, שבים הבנים לארץ ומתיישבים בה.

ואמנם ההתעסקות עם הצרות השונות שבאו למשפחת יעקב - במכירת יוסף, ירידת יהודה לתמנע והתאבלותו של ראובן על בילבול היצועים של אביו. פינו את הדרך לכך שהקב"ה התעסק בבריאת אורו של המשיח - על ידי הולדתו של אבי שולשלת בית דוד, **פרץ** בנם של תמר ויהודה[6].

ודבר זה עצמו מביא לישיבה האמיתית בארץ בשלווה, כשאין עוד מציק או מפריע לנו. וכך גם שומעים השבטים את אשר יהיה באחרית הימים, אז ישבו כל ישראל יחדיו - '**האספו**, ואגידה לכם'[7]. שמעין הישיבה הראשונה, יהיה גם באחרונה.

שבימות המשיח[8] נבקש גם כן לשבת בשלווה בארץ, אך יגרום הדבר שחלקנו יעסקו במכירת האחים לזרים, חלקנו יתאבלו על שלא שמרו דרך האבות וחלקנו ירדו לבין האומות - ויפעלו משם לטובת העם בארץ. ובכל אותו הזמן, יברא הקב"ה אורו של משיח.

ובוודאי דברים אלו אמורים יותר מכל, על מצבנו כאן בארץ בשנה וכמה חודשים האחרונים - כשאין אנו שמים מספיק על ליבנו, את כל הצרות העוברות עלינו. יש מאתנו שממשיכים לצעוק, יש כאלו המתאבלים, יש כאלו הלוחמים ויש כאלו העומדים מהצד ולא יודעים כיצד לפעול. ובתוך כל הסחת הדעת הזו - נברא אורו של משיח. וכפי שכבר גילו לנו חכמינו, שאין המשיח בא אלא בהיסח הדעת[9].

ולו רק נרים את מבטנו, נזכה ונבחין בכך. איך בימים מועטים, נפל נירון קיסר של דמשק. וכיצד מלכות הרשע שנבנתה במשך כארבעים וחמש שנה, קורסת אל תוך עצמה בקול רעש גדול - ואין איש שם על לב.

ומתוך האור הגדול שהאירו לנו החשמונאים, נזכה בימי החנוכה הבאים עלינו לטובה - לשוב וליישב בשלווה בארץ, בימינו ימי אחרית הימים.

1 - ועוד נדרש בו וישב ביקש יעקב לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של יוסף, צדיקים מבקשים לישב בשלוה. אומר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה - רש"י בראשית לז, ב

2 - **ואגידה לכם** (בראשית רבה) בקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה והתחיל אומר דברים אחרים - שם מט, א

3 - וכך בקש יעקב אבינו (בראשית כח, כ) 'ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבש', כלומר כדי חיותי לבד, ואמר לו האל יתברך (שם, טו) 'כי לא אעזבך', נראה כי מי שחסר אלה נקרא נעזב - רד"ק תהלים לז, כה

4 - **אלה תולדות יעקב** ואלה של תולדות יעקב אלה ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל יישוב, סבה ראשונה יוסף בן שבע עשרה וגו' על ידי זה נתגלגלו וירדו למצרים - רש"י בראשית לז, ב

5 - אמר רב חייא בר אבא א"ר יוחנן, ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל אלא שזכותו גרמה לו - שבת, פט:

6 - **ויהי בעת ההוא** רבי שמואל בר נחמן פתח (ירמיה כט, יא) 'כי אנכי ידעתי את המחשבת', שבטים היו עסוקין במכירתו של יוסף, ויוסף היה עסוק בשקו ובתעניתו, ראובן היה עסוק בשקו ותעניתו, ויעקב היה עסוק בשקו ובתעניתו, ויהודה היה עסוק לקח לו אשה, **והקדוש ברוך הוא היה עוסק בורא אורו של מלך המשיח** - בראשית רבה פה, א

7 - בראשית מט, א

8 - **באחרית הימים** הם ימות המשיח, כי יעקב ירמוז אליו בדבריו כמו שאמר 'עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים'. ורבותינו אמרו (פסחים, נו) שבקש לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה, כי לדברי הכל אחרית הימים ימות המשיח הם - רמב"ן, שם

9 - שלושה באין בהיסח הדעת אלו הן, **משיח** מציאה ועקרב - סנהדרין, צז.

"זכרתני"... "והזכרתני"

המדרש בפרשתנו אומר: "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו - זה יוסף. "ולא פנה אל רהבים" - ע"י שאמר יוסף לשר המשקים "זכרתני" "והזכרתני", נוספו לו שתי שנים שנשאר בבור. השאלות: א. אם המדרש משבח את יוסף ששם מבטחו בה', אז למה נענש על כך שביקש משר המשקים שיזכירו בפני פרעה ? ב. הרי יש חובת השתדלות, אז למה בקשתו של יוסף לא נחשבת השתדלות שאדם חייב לעשות? סיפר הרב מבריסק בשם אביו מעשה שהיה: נפוליאון הגיע לעיר שכבש מיד הרוסים, וערכו לכבודו נשף מפואר, לחגיגה הוזמנו אנשי ממשל ואנשי דת שהשמיעו נאומים על הכובש האדיר. נפוליאון הבחין שבין נציגי הדת נפקד מקומו של רב יהודי ולכן דרש בתוקף להביא רב שגם יישא את נאומו לכבודו. בעיירה הסמוכה כיהן רב ישיש שהובהל למקום הנשף ונתבקש לשאת מדברותיו. הוא פתח בהתנצלות שמעולם לא נאם בפני קיסר ומלך וכן התנצל על כך שלא היה סיפק בידו להתכונן, מה שאוכל לומר , אלו דברים מתוך פרשת השבוע שמדבר אני אל קהלי. נפוליאון דירבן את הרב לנאום, תוך שהוא אומר שהוא מעדיף לשמוע דברים שלא הוכנו מראש מתוך התורה הקדושה מאשר לשמוע דברי חנופה שלא מבטאים את מה שבלב . וכך פתח הרב ותיאר בכישרון רב את המסופר בפרשתנו והגיע אל יוסף שמבקש משר המשקים "כי אם זכרתני... ועשית נא עמדי חסד, והזכרתני אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה". שאל הרב: מה זה "כי אם"?

יוסף היה צריך לבקש אחרי שפתר את החלום, נא הזכירני לפרעה? אלא, כשיוסף פתר את החלום, הפריך שר המשקים את הפתרון וטען כך: כשאדם נחשד בחטא למלוכה הריהו נלקח ונחקר ונכלא ונשפט ואז מתבררים הדברים, אם אכן חטא יישלח לענישה בכלא ואם יצא זכאי הריהו יוצא לחירות. לא כן הדבר כאשר החשוד הינו משרי המלך, כי אז יזמנו אותו בחשאיות לשימוע ואם מתברר שיש דברים בגו מעלים את רף החקירה בעוד שלב ורק אם יש הוכחות ברורות וצועקות לשמים אז יישפט וייכלא וגם אם ישוחרר, לא ישוב כבר לכהונתו. טוען שר המשקים: אם הושלכתי כבר לכלא, זה בלתי מציאותי לחלוטין שישיבוני לכס תפקידי! עונה לו יוסף, הכל נכון ויפה אם אכן הושלכת לכלא בגלל החטא שלך - זבוב בתוך גביע היין. אבל דע לך שכל עצם ישיבתך בכלא אינה בגלל הזבוב בכוס, אלא כדי שאתה תפגוש אותי כאן ותזכירני בפני פרעה וע"י כך אשתחרר. ולכן דרך הטבע הרגילה שלא תחזור להיות שר אינה קיימת במקרה שלך . וזהו הרמז במילים "כי אם זכרתני", לומר לך שלא מחמת חטאיך לפרעה אתה נאסרת, "כי אם" - כדי שתזכור אותי ותוציאני מהכלא הזה. זו כל הסיבה שאתה כאן! סיים הרב את נאומו ואמר: שלא יחשוב המלך שביקורו כאן הוא לטובת הגויים שנאספו לכבודו, להם לא חסר כלום. כל הופעתו כאן, זה ע"י מסובב הסיבות על מנת להקל מהמיסים והגזירות שמוטלים עלינו היהודים. ואכן, הדרשה עשתה רושם עז על נפוליאון שציווה למחוק את החובות והגזירות של יהודי העיר. לפי זה יובן שוודאי שיוסף שם את כל מבטחו בה' וכפי שהמדרש מצטט את הפסוק "אשרי הגבר אשר שם ה' מבטחו". רק כאשר ראה יוסף שחלום שר המשקים ומאסרו קשור אליו, הוא ביקש להעביר את המסר הזה לשר המשקים. ולפי גדלותו של יוסף היה בכך פגם כלשהו: כאשר אתה רואה את הנס מתרחש והולך ומבין שהוא שייך אליך, אל לך להתערב בו, זה כבר מעבר להשתדלות.

סיפור לשבת

"ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני"

ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני" : הגה"ק רבי ישראל סלנטר זיע"א התחיל לומר שיעורים בוילנה, הוא הרעיש בחריפותו את כל לומדי העיר שהתפעלו מגאונותו העצומה. הרבה מגדולי העיר היו באים לשמוע את חידושיו, והיו משתוממים ומוקסמים מדברי תורתו. לעומת זאת, קמו לו כמה מתנגדים שרצו למעט את דמותו, מה עשו? הם העמידו עילוי חריף, שהיה מנסה למצוא סתירות לדברי רבי ישראל ממקומות נידחים בבבלי ובירושלמי, אך רבי ישראל בגאוניותו ענה תמיד לשאלותיו. פעם אחת שאל אותו עילוי שבא בקביעות לקנטרו קושיה חמורה באמצע השיעור. ר' ישראל שמע, חשב רגעים אחדים, הודה שיש בקושיא זו פירכה על דבריו, וירד מהבימה. אח"כ גילה ר' ישראל לתלמידיו, שברגע ששמע את הקושיא עלו במוחו חמישה תירוצים שהיו מתקבלים על דעתו של אותו מקשה, אבל יודע הוא, שלפי האמת אינם נכונים וכי הצדק עם המקשן, ולכן הוא ירד מהדוכן. והוסיף ר' ישראל ואמר: אל תחשבו שהודאה זו עלתה לי בנקל, חשבונות רבים של כבוד התורה, של השפעה ועוד, צפו ועלו ברעיונו, ומכוחם יכולתי להתיר לעצמי לדחות את הקושיא בתירוץ שאינו לאמיתה של תורה. אבל גערתי בעצמי: "ישראל! ישראל! הרי אתה לומד

המשך בעמוד הבא...

מוסר ומה עם מידת האמת?" ומיד הודיתי על האמת וירדתי מהבימה.

*

בערב שבת קודש פרשת וישב הגיעו חסידים רבים ונכבדים לשבת קודש לקרעסטיר. בהיות שנצרכו לבשל כמות גדולה של תפוחי אדמה לשבת קודש עבור האורחים הרבים, שהיו כולם סמוכים על שולחן הקודש לכל סעודות השבת, היה מנהג החסידים שם להשתתף כולם כאחד במלאכת קילוף התפוחי אדמה, וכדי שלא יעבור הזמן לריק היו גם הרבנים וגדולי החסידים יושבים שם עם ה'עולם' לקלוף את התפוחי אדמה, ומשוחחים יחדיו בדברי תורה וחסידות וסיפורי צדיקים באהבה ורעות וקירוב לבבות.

בית משכן הצדיק בקרעסטיר היה בנוי לאורך גדול, והיה חדרו של הרבי בקצה האחד של הבית, שם היתה מרפסת גדולה היוצאת מחדר הרבי אל מחוץ הבית. ואילו בית המבשלים היה בקצה ההפוך מן הצד השני של הבית הארוך, ושם בחצר היו גדולי החסידים יושבים על מלאכתם.

באותה עת בערב שבת וישב, בעוד החסידים יושבים במלאכתם מלאכת הקודש, מקלפים תפוחי אדמה ומשוחחים ביניהם כדרכם, היה הצדיק מעביר את הפרשה 'שניים מקרא ואחד תרגום' בקצה השני של הבית, והיה מהלך אנה ואנה במפרסת הגדולה של חדרו עם החומש בידו, כשהוא מעביר הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום.

והנה תוך כדי שיחת החסידים ביניהם על הצדיקים ודרכיהם, נפלה שיחתם על הנהגת רבם הצדיק, שלכאורה אין רואים אצלו שום מעשה צדקות וגדלות, לא תורה ולא תפילה. ושאל אחד מן הרבנים שהיו שם את חבריו הרבנים והחסידים בפליאתו: וואס ציט אונז דא? [מה מושך אותנו לכאן], הרי אין אנו רואים אצל רבינו שום עבודה בגלוי וכו', ובכל זאת אנו חשים ומרגישים אהבה עצומה ומשיכה גדולה אל המקום, כדרך שנמשך הברזל אחר המגנט... ואנו באים אצלו לשבתות כפעם אחר פעם, והוא דבר של פלא, וואס ציט אונז דא?

עודם מדברים עימו, והשאלה שנשאלה בקול רם זה עתה מנסרת בחלל חצר המטבח וממתינה לתשובה קולעת. וירץ לפתע הרבי הקדוש מן המרפסת הקיצונה שהתהלך שם עם החומש שבידו, ורץ את כל אורך הפרוזדור הארוך, עבר את כל חדרי הבית, עדי הגיעו לקצה השני של הבית אל חצר בית המבשלים, והופיע בפתאום בהדרת קדשו בפני החסידים שישבו שם. כמובן שתיכף קמו כולם ממקומם ונפל עליהם אימה ופחד בראותם את הרבי הקדוש לפתע עומד לפניהם, שמעולם לא היה דרכו להופיע שם בשעה זו.

אך הוא לא פנה אליהם כלל ולא דיבר עמהם כלום, רק המשיך בקריאת הסדרה במקום שהיה אוחז אז בדיוק בפסוק שבאותה פרשה פרשת וישב (בראשית טל, כג): "אֵין שַׂר בְּבֵית הַסֹּהַר רֹאֶה אֶת כָּל מְאוּמָה בְּיָדוֹ בַּאֲשֶׁר ה' אִתּוֹ וַאֲשֶׁר הוּא עֹשֶׂה ה' מַצְלִיחַ". הוא קרא את אותו הפסוק שבו אחז שם בפניהם, ותיכף ומיד שב על עקבותיו וחזר למרפסת והמשיך בקריאתו.

החסידים נדהמו למראה, המה ראו כן תמהו, ונשארו פעורי פה, לנוכח הרוח הקודש הגלויה שראו עין בעין שכל תעלומות נגלו לפניו, ונתן להם על אתר תשובה מיידית לשאלתם, אף כי לא שמע כלום מדבריהם.

ונראה בעומק כוונת תשובתו לשאלתם, שהרי אי אפשר לראות בשכינה הק', אבל אם רואים בתוצאת הדבר, שבכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו, והברכה שורה במעשי ידיו ברוחניות ובגשמיות, ומורגש ברכת ה' הבאה משורש הקדושה ומצד הקדושה, הוא סימן כי ה' איתו, אף כשאין רואים מאומה. כמו שנאמר (שמות כ, כא) "בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַזְכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא אֵלֶיךָ וּבֵרַכְתִּיךָ". וכן הוא אומר בדוד המלך ע"ה (שמואל א יח, יד): "וַיְהִי דָוִד לְכָל דְּרָכָו מַשְׂכִּיל וַה' עִמּוֹ", ופירש רש"י: "משכיל – מצליח".

והיינו שבהיות ה' עימו היה משכיל להביא ההצלחה בכל דבר ודבר. וזה סוד הצלחת דוד המלך ע"ה שמבואר בו בכתובים הרבה פעמים שבכל דבר שעשה היה ה' אתו, והצליח בכל. – והיינו, מחמת זה גופא שהיה משכיל להיות ה' עימו בכל דבר, בגודל ענוותנותו ושפלות לבבו, שלא היה מייחס עצמו לפני השם יתברך כי אם כְּרֹשׁ וְנִקְלֶה (שמואל א יח, כג) וכאחד הריקים (שם ב ו, כ). והשאיר את כל ההנהגה והמלכות ביד השם יתברך בלבד, שהוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, ובזה היה ה' עימו להשכיל הצלחתו בכל דבר ודבר שבא לידיו.

(גיליון טיב הקהילה)

שביבים / שאול שיף

ויחלום עוד חלום אחר": יש לשים לב לשינויים הדרמטיים שבין שני החלומות של יוסף. בחלום הראשון רק האחים משתחווים לו, ואילו בחלום השני גם ההורים משתחווים (השמש והירח). בחלום הראשון, יוסף אף מיוצג על ידי נמשל 'אלומה'-כלומר ה'אלומות' שהם האחים משתחווים ל'אלומה' שהוא יוסף, ואילו בחלום השני, רק ההורים והאחים מיוצגים על ידי נמשל 'השמש והירח והכוכבים', ואילו יוסף מופיע כעצמו ללא נמשל 'משתחווים לי'. והביאור פשוט. שני החלומות מייצגים שני סוגי השתחוויות שהשתחוו ליוסף, הפעם הראשונה כשהאחים באו לקנות אוכל-וכבר אנו מבינים מדוע ההורים לא מופיעים בחלום, מהטעם הפשוט שבשעת השתחוויה זו הם לא היו

ולא השתחוו שכן רק האחים ירדו לשבור אוכל. אבל החלום השני מתייחס להשתחוויה השנייה שהשתחוו כאשר ירדו יעקב ובניו למצרים, שם גם השתחוו יעקב ובלהה שגדלתו כאמו, [ראה ברש"י על הפסוק 'והנה השמש והירח']. מעתה נבין גם את ההבדל השני, בפעם הראשונה השתחוו האחים ליוסף, לא כי כבדוהו כמלך גדול אלא פשוט מאחר שהם רצו 'אוכל' ועליהם היה להשתחוות כדי לקבל את האוכל, יוסף היה מבחינתם 'אלומת תבואה'-אופציה לקבלת אוכל לכן החלום היה אלומות תבואה שמשתחוות לאלומות אחרות, לא כן בפעם השנייה, כשבאו יעקב ובניו למצרים, ההשתחוויה היתה ליוסף כמלך של כבוד, שם החלום היה 'משתחווים לי' לא לאוכל שאני מיצג, אלא לאני עצמי, המלך.

"אין שר בית הסוהר רואה את כל מאומה בידו באשר ה' אתו": רבי רפאל הלוי זצ"ל, בנו של הרב מבריסק, סיפר כי כאשר ברחו לווילנה בשנת ת"ש, שאל אביו על פסוק זה: הפסוק מדגיש, ששר בית הסוהר לא ראה כל דבר רע אצל יוסף, באשר ה' אתו. והרי לאמיתו של דבר, כל עצם ישיבתו של יוסף בבית האסורים הייתה מחמת עלילה, ולא היה בידיו של יוסף כל עוון, ומדוע אפוא נזקק לסייעתא דשמיא מיוחדת, כדי שלא יראו בו עוון ופשע? אלא - אמר הרב מבריסק - רואים מזה, כי לולא הסייעתא דשמיא המיוחדת שהייתה לו, שהיה ה' אתו, כבר היה שר בית הסוהר מוצא עוולות חדשות לטפול על יוסף בכל צעד ושעל. רק "באשר ה' אתו", לא טפל עליו שר בית הסוהר עלילות שווא להתאנות לו."

"ויהי אחר הדברים האלה": וברש"י: לפי שהרגילה אותה ארורה את הצדיק בפי כולם לדבר בו, הביא להם הקב"ה סורחנם של אלו שיפנו אליהם ולא אליו. ועוד שתבוא הרווחה לצדיק על ידיהם. הנה מכאן יקבל האדם הבטה והשקפה אחרת לגמרי על החדשות המפליאות המופיעים על העיתונים מידי יום ביום, כי כולם מתרחשים ונשמעים במחשבה ובכוונה מאת השי"ת נורא העלילות, והוא היודע נסתרות סיבת פרסום כל דבר בעולם כקטון כגדול, כי יתכן ששני שרים גדולים ונכבדים כאלה הקרה לפניהם מכשול ונתפרסם בפי כל אך ורק לתכלית מיוחדת להסיר חרפת נבל מאותו צדיק, והמכשול וכן הפרסום הכל במכוון. (דעת תורה)

"ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני": כאשר הגה"ק רבי ישראל סלנטר זיע"א התחיל לומר שיעורים בוילנה, הוא הרעיש בחריפותו את כל לומדי העיר שהתפעלו מגאונותו העצומה. הרבה מגדולי העיר היו באים לשמוע את חידושיו, והיו משתוממים ומוקסמים מדברי תורתו. לעומת זאת, קמו לו כמה מתנגדים שרצו למעט את דמותו, מה עשו? הם העמידו עילוי חריף, שהיה מנסה למצוא סתירות לדברי רבי ישראל ממקומות נידחים בבבלי ובירושלמי, אך רבי ישראל בגאוניותו ענה תמיד לשאלותיו. פעם אחת שאל אותו עילוי שבא בקביעות לקנטרו קושיה חמורה באמצע השיעור. ר' ישראל שמע, חשב רגעים אחדים, הודה שיש בקושיה זו פירכה על דבריו, וירד מהבימה. אח"כ גילה ר' ישראל לתלמידיו, שברגע ששמע את הקושיה עלו במוחו חמישה תירוצים שהיו מתקבלים על דעתו של אותו מקשה, אבל יודע הוא, שלפי האמת אינם נכונים וכי הצדק עם המקשן, ולכן הוא ירד מהדוכן. והוסיף ר' ישראל ואמר: אל תחשבו שהודאה זו עלתה לי בנקל, חשבונות רבים של כבוד התורה, של השפעה ועוד, צפו ועלו ברעיונו, ומכוחם יכולתי להתיר לעצמי לדחות את הקושיה בתירוץ שאינו לאמיתה של תורה. אבל גערתי בעצמי: "ישראל! ישראל! הרי אתה לומד מוסר ומה עם מידת האמת?" ומיד הודיתי על האמת וירדתי מהבימה.

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net